

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТА**

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Йосиф Нунев,

на дисертационен труд на тема:

„Обучение-онлайн и неформално образование за интегриране на деца на бежанци и
имигранти“

от **ХАРАЛАМБИЯ ЙОАННИС СИРИСТАТИДУ**

докторант в катедра „Предучилищна и медийна педагогика“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научно направление 1.2.

Педагогика (Предучилищна педагогика – Интеркултурно образование)

Научен ръководител: проф. д.н. Божидар Ангелов

1. Съответствие на процедурата с действащата нормативна уредба

Тази рецензия е изготвена в изпълнение на Заповед № РД-38-274/02.06.2025 г. на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ за назначаване на научно жури за защита на дисертационния труд на Хараламбия Сиристатиду, докторант в катедра „Предучилищна и медийна педагогика“ на Факултета по науки за образованието и изкуствата за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научно направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика – Интеркултурно възпитание). За целта са ми предоставени съответните материали, в т. ч. дисертационният труд (на английски език), автореферат (на български и английски език), цитираната заповед, публикации на докторанта и т.н. Всички те поотделно и в съвкупност отговарят напълно на законовите изисквания и текущата практика на българските университети.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на заседание на катедра „Предучилищна и медийна педагогика“ към Факултета по науки за образованието и изкуствата на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ на 27.04.2025 г. Към момента на публичната защита на докторанта документацията по процедурата отговаря на нормативните изисквания с доказателствен материал в необходимия обем.

2. Общо биографично представяне на кандидата (образование, квалификации, професионален опит и др.)

Хараламбиа Сиристатиду е гръцка гражданка, която има сериозен обучителен и творчески път зад себе си както в собствената си родина, така и в Англия. Най-голям професионален опит докторантката е натрупала като учител по английски език в начални училища и в гимназиална степен на пълен и непълен работен ден. Работила е с бежанци и мигранти, преподавала е на студенти, била е преводач. Учителствала е в системата на формалното и неформалното образование, има и подчертан интерес към системата за учене през целия живот. Освен че владее отлично английски език, тя ползва на различни нива още френски, испански, италиански, турски и руски езици.

От 2020 г. до момента г-ца Сиристатиду е докторант във Факултета по образователни науки и изкуства на Софийския университет „Свети Климент Охридски“.

3. Актуалност на проблематиката на дисертационния труд

Представеният текст на дисертация е на тема, която е много актуална, поради факта, че интеркултурното образование има много и най-различни измерения и неговата помощ може да бъде много ценна в най-различни ситуации. Акцентът в разработката е насочен към изследване на разбиранията (възприятията) на учители, работещи в детски градини, начални и средни държавни училища в Гърция, по отношение на осъществяването на интеркултурно общуване чрез използването на онлайн инструменти и неформални практики за интегриране и приобщаване на чуждестранни или репатрирани деца бежанци и мигранти, и такива с местен произход по време на онлайн обучението, което се проведе в Гърция заради пандемията от COVID-19. В допълнение към това, се изследват възгледите на учителите в контекста на ролята им на учещи през целия живот, тъй като те трябваше бързо да преминават от традиционното преподаване лице в лице към онлайн преподаване. Всичко това обуславя и още повече подсилва актуалността на темата на дисертационния труд.

Самата докторантка много правилно определя актуалността на интеркултурното образование, като осъзнава непреходното му място отвъд пандемията, подчертавайки неговата продължаваща необходимост в един все по-взаимосвързан и мултикултурен свят. На тази основа и въпреки, че пандемията от COVID-19 е зад гърба ни, надявам се, оценявам темата като актуална и важна за образователната система в съвременния ни мултикултурен свят, и разбира се – дисертабилна.

4. Структура и съдържание на дисертационния труд

Текстът на дисертационния труд е структуриран в обем от 179 страници, който включва 80 таблици и 92 фигури. Цитираната литература обхваща 115 заглавия. В съдържанието си дисертацията включва уводна част, три глави (обзор на литературата, методология, резултати, заключителна дискусия) и преглед на използваната литература.

В структурен план, дисертацията съдържа всички актуални компоненти за оценката ѝ: теоретичен анализ на проблемната област; програмна ориентация на изследването като цели, хипотетични и индиректно следващи от формулираната цел обектни и предметни реалности, и тяхната диференциация като основни задачи на изследването, които също се подразбират, но липсват като конкретна формулировка; авторска концепция за оптимизиране на педагогическите взаимодействия с цел стимулиране на процеса на учене през целия живот на изследваните учители и тяхната адаптация към онлайн обучението за преподаване на интеркултурна комуникация в мултикултурна среда по време на пандемията; аналитични проекции на изследователската част в основата на която е заложена пространна анкета; използването на SPSS компютърна програма за систематизиране, обработка и анализ на статистическа информация; на общи изводи и препоръки в предложеното заключение; достатъчно богата по обем библиография.

В този контекст, дисертацията съответства на изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Това ми дава основание да смятам, че дисертационният труд е оригинален и в него са налице иновации, свързани с разработването и апробирането на авторски социално-педагогически модел за оптимизиране на педагогическите взаимодействия с цел стимулиране на процеса на учене през целия живот на учителите и тяхната адаптация към онлайн обучение за преподаване на интеркултурна комуникация в

мултикултурна среда. Едновременно с това е налице и адекватно езиково присъствие на дисертанта в представянето на теоретичните и практико-приложните феномени.

5. Научнотеоретични и практико-приложни приноси

В съдържателен план дисертацията съдържа следните аналитични и дефинитивни характеристики, които дават основание за извеждането на приносни моменти:

5.1. В увода на разработката се посочва научната и социална актуалност на един сериозен световен проблем в образователните системи на всички национални държави по време на пандемията, в частност представен с учителите по английски език в Гърция, които като навсякъде по света от една страна са принудени бързо да преминат от присъствено в онлайн обучение, а от друга страна да използват ефективни интеркултурни прийоми, така че обучаваните деца и ученици от местни семейства и такива на мигранти и бежанци, да запазят своя интерес към обучението. Едновременно с това във фокуса на дисертационното изследване е и доколко изследваните учители осъзнават собствената си роля на учещи през целия живот и как това учене ги променя.

В този план, приветствам цялостната концепция, която се развива в изследването, че педагогическите условия на обучение, независимо дали са в присъствена или онлайн среда, трябва да са съобразени с индивидуалността на децата и учениците, да отчитат техните специфични културни особености и произтичащите от тях потребности, и да стимулират културните взаимодействия между тях чрез разказване на лични истории, влизане в различни роли и др.п.

Принос: Ясна и точна дефиниция на актуалността на проблема и основните параметри на проблематиката в условията на новите образователни реалности, в това число и за решаващата роля на учителя за позитивната промяна на образователната среда.

5.2. Теоретичният анализ на проблемната област е представен в три глави.

Глава 1 е посветена на прегледа на литературата по проблема, фокусирана върху ролята на гръцките учители по английски език в ученето през целия живот по време на пандемията с Covid-19 и тяхната роля като онлайн учители.

Глава 2 обяснява ключови термини като интеркултурно общуване, интеграция, включване на деца бежанци и мигранти в гръцките училища, формално обучение срещу неформално обучение, електронно обучение (онлайн/дистанционно обучение) срещу

традиционно обучение, продължаващо професионално развитие на учители по отношение на интеркултурно общуване с децата и учениците в различните образователни възрасти.

В **Глава 3** е представен анализа на резултатите, в основата на които стоят гледните точки на гръцките учители по английски като чужд език в мултикултурни образователни институции. Получените резултати са следствие от математико-статистическата обработка на многоаспектна анкетна карта на изследваните учители, специално създадена за нуждите на дисертационното изследване в условията на изолация – Google формуляр, разпространен чрез социалните мрежи. Тук се обобщават резултатите от собственото проучване, обсъждат се основните предизвикателства при провеждането на изследването и се предлагат бъдещи изследователски пътища, произтичащи от собствените изследвания.

Приноси:

- дисертантката не премълчава силните и слаби страни на виртуалното обучение и бариерите пред него, но остава вярна на основната преследваната задача в разработката – адекватното представяне на виртуална мултикултурна образователна среда, в която учениците внасят своите уникални културни идентичности в класната стая, създавайки възможности за интеркултурни взаимодействия и разбиране – от една страна. От друга страна, учителите осъзнават мястото си да създадат приобщаваща и справедлива учебна среда, която уважава и отбелязва културното разнообразие, като същевременно гарантира, че всички ученици, независимо от произхода си, имат равни възможности за участие и успех;

- проследява се пътя на промяната в гръцката образователна система в последните десетилетия след постъпването в нея на значителен брой деца от мигрантски и бежански общности и утвърждаването на учителите по английски език в гръцките образователни институции в истински агенти на промяната чрез създаване на професионални общности за обмяна на опит и информация като част от ученето през целия живот;

- представеният прецизен математико-статистически анализ на резултатите от проведената онлайн анкета с над 100 учители по английски език, изучаван като чужд в детски градини, основни и средни училища, даващ доста пълна картина за квалификацията на изследваните учители, техните усилия за опазване и развитие на интеркултурния характер на обучението в мултикултурната среда на работа, пълен набор на използваните от

тях методи и похвати за работа в присъствена и онлайн среда, зависимостта от натрупаните обучения и практически опит в използването на отделни интеркултурни прийоми.

6. Автореферат

За автореферата може да се каже, че е коректно поднесен, съответства на дисертацията и систематизира нейните постижения.

7. Публикации по темата на дисертацията (съдържание и изпълнение на наукометричните изисквания)

Представените публикации на дисертанта са по темата на дисертационния труд и съответстват на изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени във СУ „Св. Св. Климент Охридски?“. В съдържателен план, те имат научна стойност, присъстват в текста на дисертацията, но едновременно с това в тях са налице и други идеи и анализи на автора.

8. Лични впечатления

Положен е сериозен изследователски труд в условията на пандемичната изолация заради COVID-19, което значително ограничава възможностите за използване на методите за изследвания, които съществуват в реална среда. Изследването се ограничава в преглед на публикациите по проблема, анализ на документите и ситуацията в гръцката образователна ситуация по време на пандемията и пространния анализ на предложената анкета за учители, преподаващи английски език като чужд. Независимо от това поднесената информация е наукосъобразна и коректна, а предложените изводи и препоръки кореспондират с изпълнението на поставените цели на изследването.

9. Бележки, препоръки и въпроси

За постигането на по-добра прегледност и постигането на по-висока степен на яснота при бъдещи монографични изследвания на докторантката (в т.ч. и при издаване на дисертационния труд) предлагам следните препоръки:

- ясно и конкретно формулиране на предмет, обект и задачи на изследването в уводната му част, произтичащи от приетата цел/цели на изследването;

- извеждане на предложената анкета за учители в приложение към дисертационния труд;

- извеждането на заключителната част като самостоятелна такава, дори и без номерирането ѝ;

В хода на предложения текст понятията „интеркултурна среда“ (стр. 25 на изпратения автореферат на български език) и „мултикултурна среда“ са използвани като синонимни. Кое от тях е коректното и защо?

10. Заключение

Посочените позитивни акценти и приноси моменти ми дават основание да дам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** на дисертационния труд на тема „Обучение-онлайн и неформално образование за интегриране на деца на бежанци и имигранти“ и да предложи присъждането на образователната и научна степен „Доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика – Интеркултурно образование) на Хараламбиа Йоаннис Сиристатиду.

гр. София

08.08.2025 г.

Рецензент: .....

/проф. д.н. Йосиф Нунев/